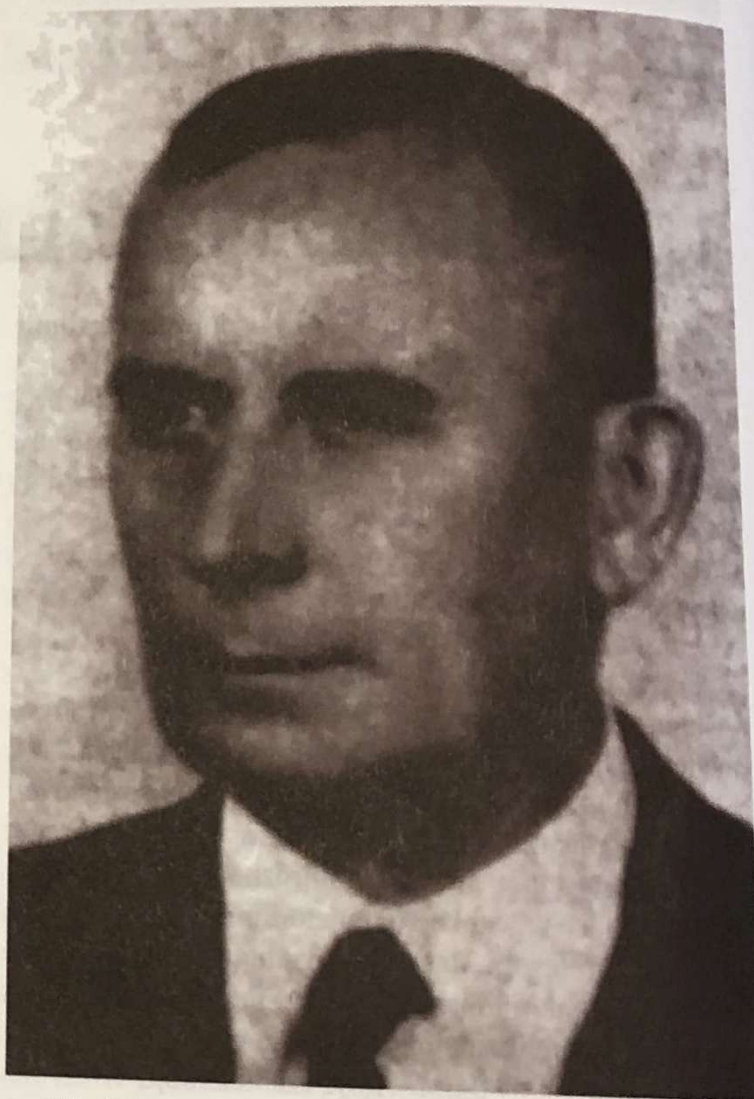

Tradice psychologických experimentů u nás

Na přelomu roku je tomu devadesát let od doby, kdy byla v zimním semestru 1911/12 otevřena první experimentální psychologická laboratoř v českých zemích v prostorách Fyziologického ústavu lékařské fakulty České univerzity v Praze. Pro zajímavost uvedme, že první psychologická laboratoř vůbec byla vytvořena Wilhelmem Wundtem v Lipsku v roce 1879. Přednostou zmíněného fyziologického ústavu tehdy byl profesor František Mareš (1857–1942), znamenitý český fyziolog a psycholog, zastánce vitalismu a pozdější rektor Univerzity Karlovy. Psychologickou laboratoř založila významná osobnost české psychologie – Slovinec profesor Mihajlo Rostohar (1878–1966) a v duchu dnešní doby dodávám, že byl sám sobě sponzorem.

Pro dějiny naší psychologie je tento zastánce vitalismu a tvarové psychologie významný ve více směrech. Vedle zmíněného činu rádi uvádíme, že od zimního semestru 1910/11 jako první přednášel v českém jazyce lékařskou a experimentální psychologii studentům medicíny pražské univerzity. Později přešel do Brna na Filosofickou fakultu Masarykovy univerzity, kde založil v r. 1926 Psychologický ústav, jenž pracuje do současné doby. Pamětníci dodnes vzpomínají na jeho legendárního opičáka – makaka Pepu a jeho nezbedné kousky související se zvědavostí, záľudností a také s tím, že opice se jen nesnadno (pokud vůbec) dají naučit čistotě.

Mihajlo Rostohar musel své názory často hájit proti tehdejší české pozitivistické psychologii. Oproti této psychologii, která „přehlížela, že podstatou psychického života je tvořivý vývoj, z něhož vznikají nové psychické danosti“, razil základní tezi: „Jako podmínka zdárného psychologického experimentování se předpokládá náležitá znalost obecné podmíněnosti psychologických jevů jejich vnějšími podněty, neboť bez takové znalosti není možné provést pokusy účelně.“ (citováno z knihy Psychologie jako věda o subjektivní skutečnosti, jež vyšla v Brně r. 1950) Pozoruhodný je též Rostoharův názor,

uváděný často v jeho přednáškách, že psychologický experiment vznikl z podnětu J. E. Purkyně.

K tomuto slovinskému psychologovi, kterého chápeme jako našeho předchůdce, se rádi hlásíme i v Ústavu pro humanitní studia 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze, kde budoucí lékaře vyučujeme psychologii a psychoterapii. Akcent však neklademe na experimentální psychologii, nýbrž spíše na vztah pacient–lékař a na lékařskou etiku.

Jan Vymětal